

Szenny Magyar Adattár
MA-2516 / 2007
Néprajzi adattár

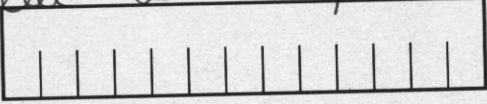
MA-2516 / 2007
Néprajzi adattár

Szerző: Dr. Sipos Annel

Szerkesztés ideje: 1996 / 1997 / 2007

Tartalom: Flaggmedyapólds
luciborbáca
(Christkindel-Spiel)

Térjedése: 2 als A/n es laps

LOGIC

Foldrajzi mutatás; leíróni
kommutatás; XIX / B

MÚLTIDÉZŐ

Hagyományápolás Miklósiiban

Mindig érdekelt a németek lakta települések története. Ezért is döntöttem úgy, hogy Miklósi német nemzetiségi szokásainak még fellelhető töredékeit összegyűjtöm. Ezúton is köszönöm a felkeresett családok segítőkészségét. Az 1994-ben végzett kutatásaim során igen értékes anyagra bukkantam **Winkler István-nénánál**, aki a férje által feljegyzett német népdalok és karácsonyi játékok szövegét őrzi.

Különösen örvendetes, hogy a miklósi fiatalok egy aktív

csoportja **Baummann Zoltán** tanító vezetésével és az általam készített hangfelvétel segítségével 1995 karácsonyán a Christkindel-Spiel című éneket az éjféli mise előtt német nyelven előadta. A szentmisére összegyűlt hívek elérzékenyültek, amikor több évtized elmúltával ismét német ének csendült fel a miklósi templom falai között. Áhítattal hallgatták **Pásztler Erika és Anikó, Steinbacher Angéla, Emese és Krisztina, Németh Ágnes, Schiller Szabina és Szilvia, Erbár Ferenc és Gerbovics Béla** szereplését.

Christkindel-Spiel
(Lied)

Triet ichs herein in aller ehr soldeiers ein geistliches geschpreh hen hern fon Josef und Maria rein fon aller schönsten sternelein. Seht irs nicht fon fernelein ein schternelein er brend er brend, alle engel ins gemein komet rein und schtelt eich ein kommet rein und bitt für mich das ist Gott ehrbarne dich.

Trit ich herein in aller ehr soldeiers ein geistliches geschpreh hen hern fon Jozef und Maria rein fon aller schönsten Jesulein.

Tritt rein tritt rein mein libes Jesulein die kinder betten alle gros und klein. Die kinder wo fleisch betten und singen den wern mier einen rode apfel bringen, die aber nicht fleisch betten und singen der wern mier eine scharfe rude bringen. Komt ihr hirten und last aich sagen was ich neies hab zugetragen eine jungfrau kheisch und rein hat geboren das Jesulein ajaja und ajaja ligt das kindelein auf der schtro ein kindelein ein geboren peidr nacht wens zwölfi leit ehr freit eich alle kristen leit der himmel ist eich schon lengst bereit. Fon Josef und Maria rein fon aller schönsten Jesulein. (Schteicht auf ihr hirten für eire gabe für tisene krose freide habe.) auf auf ihr hirten und schlaft nicht so lang. Es kommt ja bei sitzen kommetrei lings zu zam. Fra, ja ling durgeschwim, fra, ja ling durgeschwim, es ist ja geboren zu Betlehem in schtal.

(Folytatjuk)

Nudliné Maurer Teodóra
német szakos nyelvtanár
Törökkoppány

Kapoly hídja

A két falurészt összekötő, a Kapolyi-vízfolyást átívelő téglahidat életveszélyessé nyilvánították, már a lebontás gondolata is felmerült. Ezen a boltíves hídon csak gyalogosok közlekednek, a mellette levő vasbeton híd biztosítja a gépjármű forgalmat.

A kapolyi képviselő-testületünk úgy döntött, hogy a szép formájú ősi hidat ne bontassuk le, mert hozzá tartozik a faluképhez, eredeti formájában állítsuk helyre. A pályázatot a tabi központú TABÉP nyerte el. Becsületesen, hozzáértéssel végezték el a munkát. A helyreállítás során a boltív közepén egy lapjára állított felírtos téglát találtak, nem kis meglepetésünkre. A téglán a híd építésének dátuma állott római számokkal: MDCCCXV (=1815).

Kezdeményeztük a híd védett műemlékké nyilvánítását, mivel ilyen idős téglahíd mindössze kettő van az egész Somogy megyében.

Ha valaki egy kicsit is szereti faluját, az büszke lehet, mert nem lettünk szegényebbek a múltnak egy szép építményével.

Bognár Zoltán
Kapoly

Két részletben közlöm a gyűjtött és tavaly felelevenített eredeti német szöveget, amely a betlehemi csillagról, a Szent család öröméről szól. Kérem a tisztelt olvasókat, szíveskedjenek figyelembe venni, hogy az éneket egykor hallás után jegyezték le.

Igy az abban előforduló hibák ellenére, amelyeket a mai német irodalmi nyelv nem enged meg – pontosan a hagyományörzés és a betű szerinti forrásközlés miatt – hű maradtam az eredeti szöveghez.

Az archív felvétel Miklósiiban az ötvenes évek elején készült, amikor a helyi ifjúság még házról házra járva adta elő ezt a szép német népszokást.

Koppány-völgyi esték

A millicentenáriumi évében egy történelmi előadásorozatot kezdünk a törökkoppányi plébánián. Célunk az, hogy minél jobban megismerjük magyarságunk gyökereit, nemzeti értékeinket, múltunkat. Hiszen aki nem ismeri múltját, nem tudja honnan jött, az nem értékeli jelenét, s a jövőjét sem látja tisztán.

Az első előadáson, december 4-én, a honfoglalási elméletekről hallottunk. **Dr. Magyar Kálmán**, a kaposvári múzeum régésze beszélt magyarságunk tudatos vállalásáról, sok esetben a jelen politikát kiszolgáló történelmi kutatásról, a kettős honfoglalás elméletéről a helyi általános iskola pedagógusai és érdeklődő

diákjai, Törökkoppány és a környező falvak múltunkra kíváncsi emberei előtt. Az előadás kötetlen beszélgetéssel zárult.

Legközelebb **január 15-én**, szerdán rendezük meg a Koppány-völgyi esték összejövetelét, **délután 4 órai** kezdettel a törökkoppányi plébánián. Ekkor vetített képes beszámoló lesz Somogy megye – főként honfoglalás- és kora Árpád-kori – ásatásából előkerült leleteiről. A helyszínen millicentenáriumi történelmi könyvek kedvezményes áron megvásárolhatók.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

szerk.

MÚLTIDÉZŐ

Magyar győzelem (410 éve történt)

A törökkoppányi iskola bővítésekor az alapítás során is jól látszott a falu viharos múltja. Két elszenesedett réteg, elegyengetett törmeléksáv is mutatja, hogy a környék többször porig égett. 410 éve, 1587. február 25-én biztosan.

Akkortájt Koppány – úgy mondják – Buda és Fehérvár után a leggazdagabb hódoltságvárosa volt a töröknek. 400 lakott házról szólnak a korabeli tudósítások.

Redzsef, a török szandzsákbég álmában sem gondolt arra, hogy a többszáz lovassal és jancsárral őrzött erős, ötszög alakú várat megtámadhatják. Kémei jelentettek ugyan neki összевont csapatmozgásokat a Balaton-felvidéken, de úgy írt: a magyarok a somogyi falkák ellen készülődnek.

Először tényleg ezzel a szándékkal indult el az 1700 főre növekedett egyesített magyar sereg, de Tihanynál, a Balaton déli partján, még az átkelés előtt **Erdős Péter** veszprémi lovaskapitány

javaslatára Koppány vára ellen vonultak.

Kora hajnalban, ködös időben észrevétlenül közelítették meg a török erősséget. A veszprémi gyalogosok rajtaütésszerűen elfoglalták a külső vár két kapuját **Vajda Kristóf** és **Fekete Máté** vezetésével. Szabaddá vált az út **Huszár Péter** pápai vicekapitány lovasai számára. A magyar katonák megrohanták a belső vár kapuját.

A hídkaput lerántva **Nádasdy Ferenc** dunántúli főkapitány rontott be a belső várba a győri csapattal. Néhány török lovas elmenekült segítségért.

A mintegy háromszáz főnyi török őrség gyenge ellenállást fejtett ki. Amikor látták a nyitott kapukat és a lángokban álló külső várat, menekültek asszonyaikkal és gyermekeikkel. **Redzsef** szandzsákbéget – feleségével együtt ellenállás nélkül fogták el a magyar katonák. **Musztafa** bég alparancsnok vitézebbül védekezett. Amikor látta, hogy tehetetlen a túlerő-

vel szemben, egy házban elbarikádolta magát, s bejelentette, hogy **Nádasdy Ferenc** főkapitánynak megadja magát. A magyarok cselből tartva egy **Rác** **János** nevű hajdút küldtek oda díszes ruhában, akit a bég azonnal lelőtt. Ekkor a magyarok **Musztafa** bégre gyűjtötták a házat. Benn égett a török vezér feleségével és két gyermekével együtt.

Omer bég a várból nagy nehezen kitört és elmenekült, felesége és négy gyermeke azonban magyar fogságba került. Sok török a felgyújtott házakban lelte halálát, volt amelyik romjai alatt 40 holttestet találtak. A török lovasok jó része a nyitott kapukon át elmenekült. Ezeket, mint gyávákat, a szultán később kivégeztette.

A magyarok hatalmas hadiszákmányra tettek szert, 200 török foglyot vittek magukkal, bár ezek zöme asszony, lány és gyermek volt, néhány rangosabb katona is akadt köztük, a legfőbb a szandzsákbég. Zsákmányul esett 200 ló, 100 bivaly, 800 birka és számtalan egyéb préda, valamint 8 zászló. **Huszár Péter** jelentése szerint annyi volt a zsákmány, hogy 200 szekér is megtelt volna.

Amit tudtak, vezetőik lovakra kötöztek, a többi – szekerek híján – nagyrészt elégették. Az elvonuló magyar katonák a vár kapuját és felvonóhidját puska- és fegyverrel felrobbantották, a külső vár két kapuja és a város 2/3-a amúgy is teljesen leégett.

Mélyen a hódoltsági területen levő Koppány megtartásáról szó sem lehetett. A magyarok a sikeres rajtaütésről igyekeztek vissza saját területükre.

Alig hagyták el a fölégetett várat, a török felmentő seregek megérkeztek, több oldalról is. A pécsi és simontornyai bég együtt jött lovasaival, a másik irányból pedig a fehérvári szandzsákbég csapata. De a köd miatt egymást nem látták tisztán. Így történhetett, hogy a simontornyaiak a fehérváriakat magyaroknak nézték s megrettenve a nagy túlerőtől, visszafordultak. A fehérvári szandzsákbég lovasai pedig a visszavonuló török seregtől ijedt meg, s ők is megfutamodtak az ellenkező irányba, így a magyarok üldözése a félreértések miatt elmaradt.

(Forrás: **Takáts Sándor**: *Bajvívó magyarok, 1979*; és **Veress D.** *Csaba adatai*)

Dr. S. I.

Forrásközlés

A *Magvetés* 1996/4. számában közreadtuk az 1995 karácsonyán Miklósiiban felújított *Christkindel-Spiel* című német népi ének első részét. A Miklósiiban gyűjtött eredeti szöveg forrásközlését most folytatjuk.

Rövid tartalma magyarul a következő: Karácsony ünnepében egy angyali küldött vezeti a pásztorokat Betlehembe, ahol a Szűz ölében várja tündöklő gyermekét és nyugodtan nézi őt. A jászol-

ban fekvő kisdédőtől a pásztorok „Üdvözlégy Jézus Krisztus!”-sal köszönek el.

CHRISTKINDEL-SPIEL
(Lied) II. rész

Inder weihnacht inder
schiel nemt mirs mein bot-
saft über fil es war als wie ein
engels kham der füret uns
nach Betlehem fon Betlehem
nach David schtat dort wo
das kind in kriplein lacht.
Was hat Maria auf iren
schoss das kleine kind war

nagd und blas. Es glenzt als
wie die sonne es scheint für
heller als der mond, hört
mich nur an was ich eih sag
die nacht war heller als der
tag die englein hört man sin-
gen fon hohe himmel her
undter klinge. Da stenich for
dem hern sein tisch, fon hern
sein tisch her Jesu Krist.

Laufet ihr hirten lauf fater
zu mal neme schall mage sie
pfeifen mit eich lauf fater zu
mal ein freidelein im schtal
zum kindelein zum kriplein-
lein im schtal im schtal wier
haben gesen ein kindlein so
schön ehr bai einem Jungfrau

so zart ein englein schön roth
es hat uns gefreiet so inerlich
schön so schön ei fater an
schau die zarte jung frau sie
rudisch beimen fors kriplein
tud sie knien das kriplein
schautt sie an das kindlein
bett sie an. Ihr hirten kom-
met raus, wier wollen nach
haus wier wollen heim gen
den kindlein was holen. Ihr
hört unser bit zum kriplein
zu. Gelobt sei Jesus Kristus!

Nudliné
Maurer Teodóra
német szakos nyelvtanár
Törökkoppány